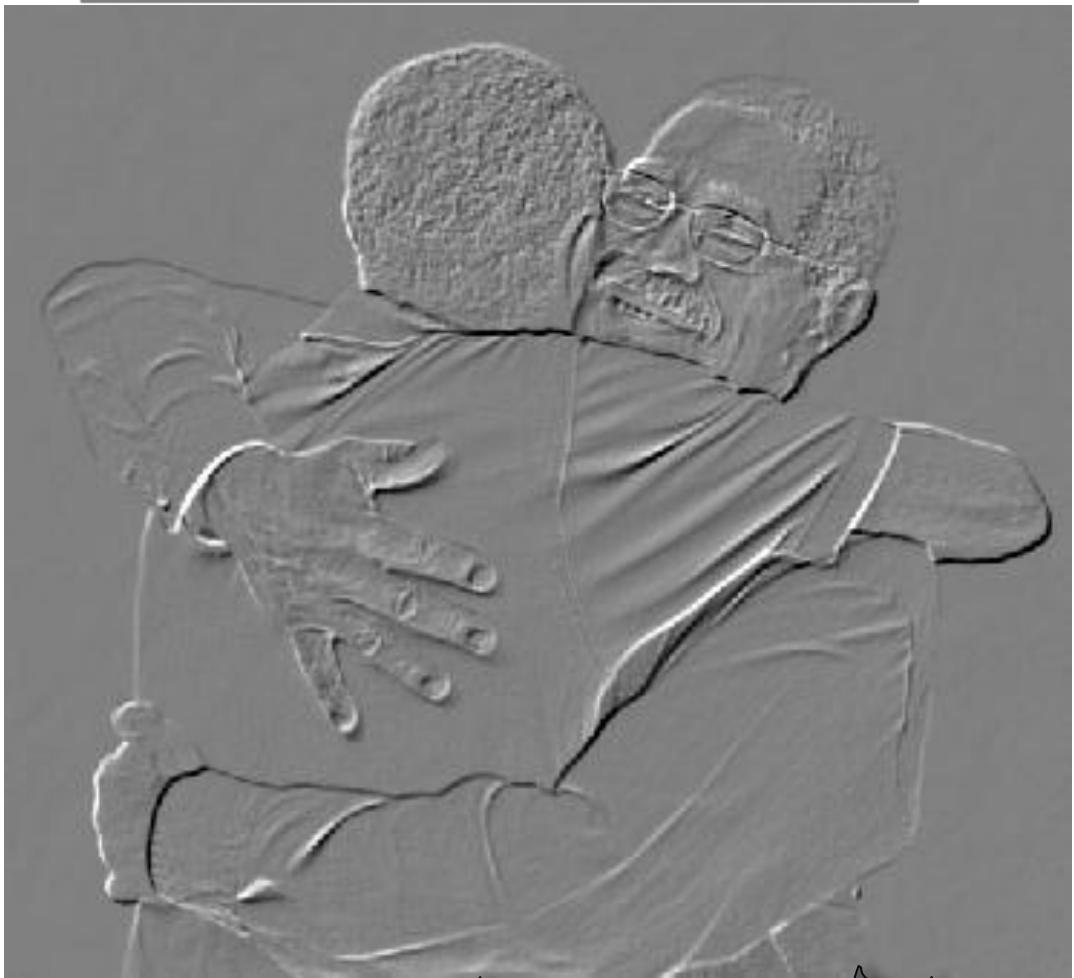

ምዕባሌ ሕብረተሰብ

ይቆረን ሕድገትን

ዓይነታትን አገባባትን

المسامحة

أنواع وطرق

ትርጉም ይቕረን ሕድገትን (ሙሳመሐ)

ሙሳመሐ ማለት ተበዳልካን ተወደደካን እንከለኻን ብፍላጥን ብድሌትን አብ ዝተፈላለዩ ዕላማታት ብምምርካስ ይቕረ ወይ ሕድገት ምግባር ማለት እዩ።

እዚ ወጻዓ፣ ጌጋ ወይ በደል ብቃላዊ ብኣካላዊ፣ ስምዒታዊ ወይ ድማ ብገንዘብን ንብረትን ክኸውን ዝኸእል እዩ። ካብ'ዚኣም ዝብገሱ ስቅያትን ቃንዛን ካብ ናይ ኣካል ማህሰይቲ ወይ ድማ ብሕማም ምኽንያት ዝብገሱ ኣካላዊ ቃንዛን ስቅያትን ዝበኣሱ ኮይኖም ክስምዑ ይኸእሉ እዮም። ሕርቃን፣ ድቃስ ምስኣን፣ ሓሳባትካ ዘይምእካብ፣ ግርጭት ምስ ካልኣት ገለ ካብ ሳብናት ኮይኖም ንኣካላዊ ሕማም ዝዕድሙ ኮይኖምውን ክርከቡ እይኸእሉ እዮም።

ብሓፈሻዊ ኣረዳድኣ፡ ይቕረን ሕድገትን ማለት ካልኣት ብዝገበርዎ ማህሰይቲ ወይ ጉድኣት መሰረት ንዝተፈጠረ ሕርቃን፣ ምቕያም ወይ ምኽሳስ ጠጠው ብምባል ማለት እዩ። ካልኣት ከም ዝሃሰዩና ወይ ድማ ኣብ ልዕሌና ጉዳኣት ከምዝፈጸሙ ክስመዓና እንከሎ፡ ብምኽሳስ ምናልባትውን ብሕሜት ብምጅማር ፍርድና ነንብረሎም ጥራሕ ዘይኮነስ እዞም በዲሎሙና ዘለዉ ክቕጽዑ ኣለዎም ዝብል ስምዒት ይዕብልለና። እዚ መቕጻዕቲ ድማ ወይ ካብ ረቢ ሱ.ወ. ንኸወርዶም ንትምህርትን ዱዓ ንገብርን ወይ ድማ ባዕልና ሕኔ ክንፈዲ ንፍትን - "ሕኔኡ ዘይፈዲ ወዲ ኣድጊ" ዝብል ምስላውን ኣለና።

ብሕጻር ዝበለ ኣገላልጻ ይቕረን ሕድገትን ማለት ንምክሳስ ጠጠው ምባል ማለት እዩ። ክሲ ኣሉታዊ ስምዒት ኮይኑ ሕድገት ምግባር ነዚ ኣሉታዊ ስምዒት ጠጠው ምባል ማለት እዩ።

ኣብ ልዕሌና በደል ምስ ዝፍጸም ወይ ድማ ከምዝተፈጸመ ኮይኑ ምስዝሰማዓና ወይ መሊስና ከነጥቕዕን ሕነ ክንፈድን ንፍትን ወይ ድማ ክንርሕቕን ክንእለይን ንፍትን። ኮይኑ ግን እዚኣም ክልቲኣም ኣገባባት ንስቅያትን ቃንዛን ማህሰይቲን መጋደዲ እምበር ንዓና ይኹን ንኸልኣት ከመሓይሹ ዝኸእሉ ኣይኮኑን።

ናይ'ዚኣን ክልተ ጠቐምቲ ዘይኮና ሃሰይቲ ኩነታት ዓቢ ለውጢ ከተምጽእ እትኸእል መፍትሒ ኣለ - ንሳ ድማ ይቕረን ሕድገትን ጌርካ ሙሳመሐ እያ።

ናይ ሙሳመሐ ሳይኮሎጂ

ይቕረን ሕድገትን ሰለስተ ክፋላት ዝሓዘ እዩ፡

1. ኣብ ልዕሊ ዝበደለና ወይ ተረኺቡ ዘሎ ኩነታት ሚዛን ዝሓዘ ኣረዳድኣ ምርካብ
2. ንኣሉታዊ ስምዒታት ንምውሓድ ወይ ንምውጋድ ብኡ ንብኡ ድማ ኣብ ልዕሊ ካልኣት ዘለና ርህራሄ ክብ ንምባል
3. ናይ ምቕጻዕ ወይ ሕነ ምፍዳይ መሰልና ብምሕዳግ ጽልኢ ንኸይገፍሕ

ይቕረ ምባል ድኸመት ኣይኮነን። በንጻሩ ሓይልን ጽንዓትን ዝሕብር ኣዩ። ይቕረ ምባል መሰርሕ እዩ። እዚ ማለት ድማ ግዜ ክወስድ ይኸእል ማለት እዩ። ሓቀኛ ዝኾነ ይቕረን ሕድገትን ንኸርከብ፡ ዕላምኡ ሙሳመሐ ምውህሃብ ኮይኑ፡ ኩነታት ከይተረዳዳእካ ተቐዳዲምካ ሳሚሒካ/ሳሚሒካ ምባል ኣዕዋቲ ክኸውን ኣይክእልን ይኸውን። ብቲ ግቡእ ኣገባብ ግን ሙሳመሐ ንምሃብን ንምቕባልን ድሉዋት ክንከውን ኣለና።

ይቕረ ኢልና ሕድገት ክንገብር እንከለና ንቕድሚት ብምጥማት ተስፋ ብምግባር ንመጻኢ ክንሓስብን ክንዳሎን ንጅምር። እዚ ድማ መንገዲ ምዕባሌ ብምኽፋት ሕውነትን ምትሕቕቕፍን ፈጢሩ ናይ ሂወት ቅሳነት ዝህብ እዩ።

ዓይነታት ይቕረ (ሙሳመሐ)

ብሓፈሻኡ ሰለስተ ዓይነት ይቕረ (ሙሳመሐ) ይርከባ። ንሰን ድማ፡

1. **ንክብሰኻ ይቕረ ምባል - ነፍሱ-ይቕረ**
ጌጋ ዘይገብር ሰብ የለን። ኣብ ብዙሓት እዋናት ሂወትና ይዕበ ይንኣስ ብሰንኪ ግጉይ ሚዛን ወይ ፍርዲ ጌጋ ክንገብር ንኸእል ኢና። እቲ ዘገድስ ጌጋ ምግባር ዘይኮነስ ካብ'ዚ ጌጋ እንታይ ንመሃር እዩ። ጌጋ ድሕሪ ምግባርን ኣብ ጣዕሳን ናይ ገበን ስምዒትን ተዋሒጥና ምስ እንገብር ዝኾነ ጽቡቕ ውጽኢት ዝህብ ኣይኮነን። በንጻሩ ደኣ ካልኣት ጎንጽታትን ጸገማትን ሕዙ ዝመጽእ እዩ። በዚ መሰረት መታን ኣብ ሂወትና በገብብ ክንቅጽል ንክብሰና ይቕረ ወይ ሙሳመሐ ጌርና ካብ ሕሉፍ ተማሂርና ናይ ምቕጻል ልምድታት ከነማዕብል ሃናጺ እዩ። እዚ ድማ ምርጫ እዩ። ቅኑዕ ምርጫ ምስ እንገብር ኣብ ክንዲ ጣዕሳ ዝመለኦ ኣብ ሕሉፍ ንክብር ንጭንቅን ረብሻን ኣውሒዱ ንቕድሚት ከም እንእምት ይገብረና።
2. **ንኸልኣት ይቕረ ምባል**
ንኸልኣት ይቕረ ምስ ዘይእንብል መንገዲ ጽልእን ቅርሕንትን ከምዝመረጽና ክውሰድ ዝከኣል እዩ። እዚ ድማ ሓድሕዳዊ ምትእምማን ብምጥፋእ ጎንጽን ዘይምቅዳውን ይዓስል።
3. **ንኹነታትን ተረኽቦን ይቕረ ምባል**
ናይ ማንም ጌጋ ወይ ጥፍኣት ዘይኮኑ ካብ ናይ ኩሉ ቅጽጽር ወጻኢ ዝኾኑ ተረኽቦታት ክርከቡ ይኸእሉ እዮም። ኣብ ከምዚኣም ኩነታት ኣብ ክንዲ ኣብ ጣዕሳን ብኻ ከምዚ ጌርና ኔርና ኢልካ ኣብ ጓሂ ምንባር ክመሓየሽ ንዝኸእል ኣመሓይሽካ ምቕጻል እቲ ዝበለጸ እዩ። እዚኣም ካብ ቁጽጽር ዝወጹ ተረኽቦታት ብምኽንያት ሕማም፣ ናይ ተፈጥሮ መዓት ወይ መቕዘፍቲ፣ ሓደጋ ዝኣመሰሉ ክኾኑ ይኸእሉ። ብኻ እንዳበልካ ጣዕሳ ካብ መንገዲ ረቢ ሱ.ወ. ምውጻእ እዩ። ስለ'ዚ ንኹነታት ይቕረ ምባል ማለት ክትልውጦም ንዘይትኸእል ኩነታት ተቐቢልካ ንቕድሚት ምስጓም ማለት እዩ።

መስርሕ ሙሳመሐ

አብ ገለ እዋን ሂወትና አብ ልዕሌና ብኻልአት ይዕበ ይንኣስ በደል ወይ ጌጋ ተገይሩ ይኸውን። አብ ከምዚ ኩነታት ክልተ ምርጫ ይህልወና - እቲ ሓዲ ነፍሱ-ድንጋጼ ኣሕዲርና ብምምራር ምንባር ኮይኑ እቲ ካልኣይ ድማ ይቅረ ኢልካ ሕድገት ምግባር እዩ።

ሙሳመሐ ማለት አብ ልዕሊ ካልአት ንዘለና ምምራርን ቅሬታን ብምሕዳግ ናይ ሕነ ምፍዳይ ድሌታትና ዘጥፍእ ተግባር እዩ። ስለስት ኣገደስቲ ዝኾና መስርሓት ድማ ዝሓዘ እዩ።

1. እቲ ቀዳማይ መስርሕ ንዘለና ሓፈሻዊ ናይ ምምራን ቅሬታን ስምዒት ምልቃቕ ወይ ምፍናው እዩ። እዚ ማለት ድማ አብ ዘለና ቃንዛ ንኸይንነበር ምውሳኔ እዩ። እዚ ክበሃል እንከሎ ቀሊል እዩ ማለት ኣይኮነን። ብዙሓት ሰባት አብ ነፍሱ-ድንጋጽን መስዋእትነትን ስምዒት ተዋሕጦም ንዘለዎም ናይ ምምራር ቃንዛ ክፍንዎዎ ድሉዎት ኣይኮኑን። “ነዓይ ረኪቡኒ ዘሎ ኮ ንማንም ኣይረኽቦን”፣ “ዘለኹዎባ እንተትፈልጥዎ” ዝኣመሰሉ ነፍሱ-ዝርርብ ብምክያድ ተሓዲሮም ይነበሩ።
2. እቲ ካልኣይ መስርሕ አብ ውሱን ሰብ ንዘለና ናይ ሕርቃን፣ ቅርሕንቲ ወይ ምምራር ስምዒት ምንጋፍ እዩ። እዚ ማለት ድማ ንዘለና ሕርቃን ተሃስዮ እንድዮ ዝብል ስምዒት ብምሕዳግ ተቋሪጹ ንዘሎ ርክባት ንምዕራዩ ምፍታን እዩ።
3. እቲ ሳልሳይ መስርሕ ሕነ ክፍደ ኣለዎ ዝብል ጥርግን ክሕደግ ኣለዎ። ብኣፍካ ሳሚሐ ኣለኹ ኢልካ ብውሽጥኻ ግን ናይ ሕነ ምፍዳይ ስምዒት ሒዝካ ወጺዑካ ዘሎ ሰብ ንኸህሰይ ምትምናይ ዝዛነቕ ኣገባብ ኣይኮነን። ሓቀኛ ሙሳመሐ እንድሕር ኮይኑ ናይ’ቲ ካልእ ሰብ ጽብቕ እምበር ሕማቕ ምምናይ ዝሓዘ ኣይኮነን።

እዚ ምስ ዝኸውን አብ ሙሳመሐ ዘሎ ሓይሊ ኣዘዩ ልዑል እዩ።

ኣገባባት ይቅረን ሕድገትን

ብንጹር ክፍለጥ ዘለዎ፣ ይቅረ ምባል ካብ ግርጭት ክትሃድም ወይ ክትድሕን ኢልካ ክግበር ዘለዎ ተግባር ኣይኮነን። ብመሰረቱ ድማ ስለስተ ኣገባባት ይቅረን ሕድገትን ይርከባ። እዚ እን ድማ ስዒብን ዘለዎ እዩን።

1. **ሓቀኛ ይቅረን ሕድገትን (Exoneration)**
ሓቀኛ ይቅረን ሕድገትን ተባሂሉ ዝጽዋዕ ካብ ካልአት ንዝቐርበልና ሓቂ ዝሓዘ ይቅሬታ ብምስማዕ ተረኺቡ ዘሎ ጌጋ ወይ በደል ብምርዳእ ይቅሬታ ዝሓተተ ዘሎ ሰብ ብዘይ ቅድመ-ኩነት ናተይ ጌጋ እዩ ኢሉ ብምእማንን ሓላፍነት ብምውሳድን ክድገም ዮብሉን ኢሎም ሓቀኛ ጣዕሳ ምስ ዘርእዩና እነርእዮ ናይ ሙሳመሐ ዓቕምና ዝገልጽ እዩ። አብ ከም’ዚ ኩነታት ኣይሳምሕን ኢዮ ምባል ዓቢ ጌጋ ኮይኑ ዝርከብ እዩ።
2. **ርእሰ-ግትኣት (Forbearance)**
ርእሰ-ግትኣት ቁሩብ ፍልይ ዝበለ እዩ። እዚ ዝርከብ ቀሪቡልና ዘሎ ይቅሬታ ምሉእ ከምዘይኮነ እናፈለጥና ይቅረን ሕድገትን እንገብረሉ ኩነታት ዝገልጽ እዩ። አብ ልዕሌና ጌጋ ገይሩ እንብሎ ሰብ ክመሓይሾ እዩ እንዳበለ፣ መበገሲ ናይ’ቲ ተረኺቡ ዘሎ ጌጋ ግን ግደ ከምዝነበረና ነቲ ናይ ጌጋ ሓላፍነት ምቅሊትና ይህበና። እዚ ድማ ሓቀኛ ወይ ቅንዕና ዝሓዘ ይቅሬታ ዝሕተት ዘሎ ኮይኑ ኣይስማዓናን። ኮይኑ ግን እቲ ርክብ ንግና ኣድላይን ኣገዳስን ስለዝኾነ ርእሰ-ግትኣት ጌርና መታን ርክብ ንኸይቋረጽ ንዝቐርበልና ይቅረ ንቐበሎ። በገባብ ምስ ዝእለ ናብ ሓቀኛ ይቅረን ሕድገትን ክምዕብል ይኽእል እዩ።
3. **ምፍናው (Release)**
እዚኣ ኣገባብ’ዚኣ፣ ዝተኸድዑ፣ ዝተታለሉ ወይ ድማ ዝተወጽዑ ኮይኑ ንዝስምዖም ሰባት ኣገዳሲት ኣገባብ እዩ። ወላ’ኳ ንወጻዕ ምእንቲ ረቢ ኢልካ ይቅረ ምባል ረቢ ሱ.ወ. ዝፈትዎ ተግባር እዩ። ንዝስምዑና ኣሉታዊ ስምዒታት ብምፍናው ንዘጋጠመና ነገር ንረቡ ንሓድጎ። ረቢ ሱ.ወ. ድማ ፍትሓውን ቅንዕናን እዩ።

ሙሉእ ሙሳመሐ

እቲ ዝበለጸ ምልኣት ዘለዎ ሙሳመሐ ዝርከብ፣ በዲሉና ዘሎ ሰብ በደሉ ፈሊጡን ተኣሚኑኑ ክድገም ከምዘይኮነ ብምርግጋጽ ሙሳመሐ ክሓተና እንከሎ ኮይኑ ብሸነኽና ድማ ነዚ ቀሪቡልና ዘሎ ሙሳመሐ ተረዲእን ካብ ልቢ ዝነቐለ ሙሳመሐ ምስ እንህብ እዩ። ንኹሉ ምሉእ ዕግባት ብምሃብ ንርክባት ናብ ናይ ቀደም መልክዑ ንኸምለስ ኣፍደገ ዝኸፍት እዩ።

ሓቀኛን ሙሉእን ዝኾነ ሙሳመሐ ንምዕዋት ኣርባዕተ ኣገደስቲ ዝኾና ቅድመ-ኩነታት ክማላኣ ኣለወን።

1. **ንማህሰይቲ ወይ ንበደል ጠጠው ምባል፡**
ሃሳዩ ወይ በዳሊ ዝኾነ ተግባር ብቃል ይኹን ብተግባር ጠጠው ክብል ኣለዎ።
2. **በደል ከም እተፈጸመ ምእማን**
በዳሊ ንበደሉ ብዘይ ምምኽናይ ክእመን ኣለዎ። ንሳዕቤናት በደሉ ድማ ንምስማዕን ንምርዳእን ድሉውነት ከርኢ ኣለዎ።
3. **ንዝተፈጸመ በደል ጣዕሳ ምርኣይ**
በዳሊ ንዝገበሮ በደል ጣዕሳ ብምግባር ንኸይድገምን ንምቕያሩን ድሌትን ድሉውነትን ከርኢ ኣለዎ

4. ንበደል ንምዕራይ ንምምሕያሽ ሓላፍት ምቕባል

ንኣብነት ዝተወሰደ ንክምለስ፣ ዝተሰበረ ወይ ዝተበላሸው ንምትካእ ዝኣመሰሉ ስምምት

ሙሳ ምቕባልን 94ን (ይቅረ ምብህሃል)

ረቢ ሱ.ወ. ሳማሕን ይቅረ ባሃልን ምዃኑ (الغفار) ኣል-ቐፋር ብእትብል ሸሙ ንመሃር።

ኣብ ሱረት ጣሃ ኣያ ኣያ 82 (20:82) ይቅረ ንዝሓትት ቐፋር ምዃኑ ትጠቕስ።

[إِنِّي لَعَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ آهْتَدَىٰ]

ኩነታት ግርጭት በገባብ ድሕሪ ምርድዳእን መፍትሒ ድሕሪ ምግባርን ኣብ ግርጭት ኣካል ዝኾኑ ሙሳ ክሓቱን 94 ክበሃሉን ብዲና መሰረት ግዴታ እዩ። ነዚ ብዝምልከት ኣብ ሱረት ኣሽ-ሹራ ኣያ 40 (42:40) ስዒቡ ዘሎ ይርከብ፡

[وَجَزَاءٌ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةً مِّثْلَهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ]

"ንሕማቕ ነገር ዝፈዲ ማዘኑ ሓዲ ንሓዲ እዩ። ይቅረ ኢሉ (ሳሚሒ) ቅኑዕ ነገር ዝገበር ሰብ ግን ኣጅሩ ካብ ረቢ ዝረኸበ እዩ። ረቢ ድማ ንዓመጽኑ ዝፈቱ ኣይኮነን?"

ኣብ ሱረት ኣተ-ተቐቡን ኣያ 14 (64:14) ስዒቡ ዘሎ መዘኻኸሪ ተዋሂቡ፡

[وَإِن تَعَفُّواْ وَتَصْفَحُواْ وَتَغْفِرُواْ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ]

እንድሕር ይቅረ ኢልኩም (ሳሚሕኩም) ከምኡውን ሸለል ኢልኩም ረቢ እቲ ኣዝዩ መሓሪ እዩ።

ረሱል ሰ.ዓ.ወ. ከምዝበልዎ፣ "ሓዲ ንሓዲ ይቅፊታ ሓቲትዎ ንይቅፊትኡ ተቐቢሉ ይቅረ ምስዘይብሎ፡ ዘንቢ ናቱ ልክዕ ዘይግቡእ ቀረጽ ከምዝበለዐ ሰብ እዩ" ኢሎም።

እዚ ዘመልከተና ኣብ ዲነል ኢስላም ድሕሪ ግርጭትን ዘይምስምማዕን በገባብ መፍትሒ ድሕሪ ምግባር መዘዘሚኡ ይቅረ ምብህሃል ዓቢ ቦታ ይወሃቦ ምዃኑ እዩ።

ኣብዚ ምስትውዓል ዘድልዮ ንግርጭትን ዘይምስምማዕን በገባብ ክይፈታሕካ "ኣሕዋት እኳ ኢና" ኢልካ ብድብድቡ ይቅረ ምብህሃል ቦትኡ ከምዘይኮነ እዩ።

ሙሳ ምቕባል ምጥላብ ስለምንታይ እዩ ከቢድ ኮይኑ ዝስማማና?

1. **ቁምታ** - ብስንኪ ኣብ ዝሓለፈ እዋን ተፈጢሩ ዝነበረ ዘይምርድዳእ ምናልባትውን ስዒቡ ብዝተገብረ ማህሰይቲ ዝተፈጥረ ስምብራት ወይ በሰላ፡ ክሳብ ዝሓወ ግዜ ከወሰድ ዝኸእል ጉዳይ እዩ። ስለዚ፡ ወላኳ ቡዳሊ ሙሳ ምቕባል እንተጠለብ እም ዝተበደለ ንሸሙ 'ሳሚሒ' እዩ እኳ እንተ ሰለ፡ ተቐይሮ ወይ ተበዲለ እዩ ዝብል ዘሎ ካብ ቅርሕንቲ ተበጊጹ ምናልባት ሕነ ክፈዲ ይደሊ ይኸውን።
2. **ጓሂ** - ዝኾነ ሓባራዊ ስራሓት ወይ ናይ ሰባት ርክባት ክጅምር እንከሎ፡ መብዛሕትኡ ግዜ ጸገማትን ዘይምርድዳእን ክርከብ ይኸእል ኢዩ ዝብል ኣተሓሳስባ ዳርጋ ኣብ ጸብጻብ ኣይኣቱን እዩ። ነገራት ከከም ምምጽኦም ስለዝውሰዱ'ዎ ዘይምርድዳእ ክርከብ እንከሎ ኣብ ገሊኡ ኩነታት ኣብ ሓዲጋ ክብጽሑ ዝኸእሉ ተረኽቦታት ሓዘም ይመጹ። እዚ እም ድማ ናብ ጓሂ ብምእታው ሙሳ ምጥላብ ከቢድ ይገብሮ።
3. **ግጉይ ኣረዳድኣ ሙሳ ምቕባል** - ብዙሓት ሰባት ትርጉም ሙሳ ምቕባል በገባብ ስለ ዘይርድእዎ ሙሳ ምቕባል ካብ ምሕታት ድሕር ይብሉ። ሙሳ ምቕባል እንድሕር ሓቲቶም ንዝተረኸበ ጌጋ ከም ቀሊል ንኸይውሰድ ስግኣት ስለዝሓድሮም ወይ ድማ ኣብ ልዕሊኦም ዝተፈጸመ በደል ክንርስዎ ኣይደልን እዩ ካብ ዝብል ኒሕ ብምብጋስ ወይ ድማ ሕጂ ሙሳ ምቕባል እንድሕር ጠለብ ካልእውን ክስዕብ እዩ ካብ ዝብል ፍርሒ ብምንቃል ሙሳ ምቕባል ክጠልቡ ኣይደልዩን።
4. **ጽልዎን ዓብላልነት ንምሕዳር** - ገሊኦም ሰባት ኣብ ገለ እዋናት ዘይምቅዳው ምስ ዝለዓል ነቲ ኣብ ዝሓለፈ እዋን ኣጋጢሙ ንዝነበረ ኩነታት ተጠቒሞም ኣብ ልዕሊ ካልኣት ጽልዎ ንምሕዳር ወይ ድማ ናይ ምዕብላል ድሕረ-ሓሳብ ብምሓዝ ሙሳ ምቕባል ክሓቱ ኣይደልዩን።

ካብዚ ኩነታት ንምውጻእ ስዒብን ንዘለዎ ምርዳእ ኣገዳስነት ኣለዎ

1. **ይቅረ ምባል እንታይ ትሕዝቶ ከምዘለዎ ምፍላጥ** - መሰረታዊ ትሕዝቶ "ይቅረ ምባል" ሕድገት ወይ ድማ "ምሕዳግ" ማለት እዩ። ካብዚ ብምብጋስ ይቅረ ምባል ነቲ ኣጋጢሙ ዝነበረ ትርስዎ ወይ ኣናኢስካ ትርእዮ ማለት ኣይኮነን። በንጻሩ ነቲ ጉዳይ ምእንቲ ረቢ ሱ.ወ. ኢላካ ከምኡውን ነብስኻን ምእንቲ ካልኣትን ኢልካ ትሓድጎ ማለት እዩ።

2. **ይቅረ ዘይምባል ንዘሰብሶ ሳዕቤናት ምፍላጥ** - ገሊሕም ሰብ ሙያ ከም ዝብልዎ፡ ቂም ምሓዝ፡ ነቲ ተረኺቡ ዘሎ ጉድኣት ወይ ማህሰይቲ ለውጢ ከይገበረ፡ ኣካላውን ስምዒታውን ጸገማት፡ ከምኡውን ጭንቀትን ንጸቕጢ ደም ሓፍ ብምባል ኣፍደገ ሕማም ከፋቲ ከኸውን ከምዝኸእል ይገልጹ።
3. **ይቅረ ምባል ንዝህቦ ጠቕምታት ምፍላጥ** - ይቅረ ምባል ንዓኻን ንካልኣትን፡ ብዓይኒ ምጥርጣር ንኸይትረኣዩ ባይታ ብምፍጣር ጌጋ ንኸይቅጽል ወይ ከይድገም ጥጡሕ ባይታ ይፈጥር። እዚ ድማ ንቅርሕንትን ቂምታ ምሓዝን ቦታ ከምዘይረኽቡ ይገብር።
4. **ሚዛናዊ ኹን** - ኣብ ጉድለታት ካልኣት ጥራሕ ፍሉይ ኣትኩሮ ዘይትገብር ወይ ድማ ንጉድለታት ባገባብ ከትርዳእ ምስ እትፍትን ይቅረ ምባል ቀለል ይኸውን።
5. **ርትዓዊ ኣረኣእያ ይሃሉኻ** - ርትዓዊ ምዃን ተረኺቡ ንዘሎ ዘይምርድዳእ ግቡእ ሚዛን ምሃብ ማለት እዩ። ተረኺቡ ዘሎ ከግሁዩካ እንከሎ ኣገዳስነቱ ግቡእ ሚዛን ሃቡ። እዚ ማለት ድማ ተረኺቡ ንዘሎ ዘይምግናን ወይ ድማ ኣናኢስካ ዘይምርኣይን ማለት እዩ። ነዚ ተረኽቦ መበገሲ ኮይኖም ዘለዉ ይቅረብ ክብሉ ኣለዎም ዶ ወላ ሸለል ኢሎ ምእንቲ ረቢ ሱወ. ኢሎ ሕድገት ከገብር ይኸእል እዩ ኢልካ ንነብስኻ ምሕታት።
6. **ኣገዳሲ ምስ ዝኸውን ነቲ ጉዳይ ዝርርብ ክግበረሉ ኣለዎ** - ብህድኣት ነቲ ኣግሁዩካ ዘሎ ነገር ስለምንታይ ከም ዘገላግሎ ተዛረበሉ። ንበዓል ጉዳይ ናይ ምክሳስ መልክዕ ምስ እተርኢ ወይ ድማ ኣነ ከምዚ ስለዝርእየን ዝሰመዓንን ናተይ ተቐብሉ ዝብል ኣፋፍኖት ምስ እተርኢ በዓል ጉዳይውን ንነብሱ ክኸላኸል እዩ ክጅምር። በንጻሩ ተረኺቡ ዘሎ ነገር ብኸመይ ከም ዝተንከፈካ ወይ ከምዝሃሰየካ መግለጺ ጥራሕ ሃቡ።

ናብ ረቢ ሱወ. ምሕዳግ

እንድሕር በዳሊ ንበደሉ ክእመን ዘይደለየ ተሳቕና ክንነብር ማለት ድዩ? ወላ ብዘየገድስ ሳሚሕና ክንሓልፍ ኣለና? መልሲ ናይዚ ናብ ረቢ ሱወ. ምሕዳግ እያ። ክልተ መልክዕ ድማ ኣለዎ፡
እታ ቀዳመይቲ ንኸትሳምሕ ድሉት ብምሕዳር ድልዉነት ምርኣይ ኮይና እታ ካልኣይቲ ድማ ሙሳምሐ ከይተጸበኻ ካብ ልቢ ዝኸቐለ ንረቢ ሓዲገዮ ኣለኹ ምባል እያ።

ካብ ረቢ ሱወ. መቐፊራ ንምርካብ ሰለስተ ቅድመ-ኩነታት ክማላእ ኣለዎን፡

1. ተፈጻሙ ንዘሎ በደል፡ጌጋ ወይ ምጥሓስ ኣብ ቅድሚ ረቢ ከም እተፈጸመ ምእማን
2. እዚ ጌጋ ወይ ጥሕሰት ንኸይድገም ቃል ምእታው (ተውባ)
3. ካብ ረቢ ሱወ. መቐፊራ ምሕታት

ተፈጻሙ ዘሎ ጌጋ ወይ በደል ኣብ ልዕሊ ሰባት ወይ ሕብረተሰብ ተፈጻሙ ኮይኑ ኣርባዕተ ቅድመ-ኩነት ኣለዎ፡

1. ተፈጻሙ ንዘሎ በደል ወይ ጌጋ ኣብ ቅድሚ ተበዲሎም ዘለዉን ኣብ ቅድሚ ረቢ ሱወ. ከም እተፈጸመ ምእማን
2. እዚ ጌጋ ወይ በደል ንኸይድገም ቃል ምእታው (ኣብ ቅድሚ ረቢ ተውባ ካብ ተበደልቲ ድማ ሙሳምሐ ምሕታት)
3. ንምምዕርራዩ ወይ ንጌጋ ንምኣራሙ እሞ ዝከኣል ምስ ዝኸውን ጠለባት ተበዳሊ ምምላእ (ሓቂ ተበዳሊ ንኸይጎድል ዝትካእ ወይ ዝምለስ እንተሎ ምምላሱ ወይ ምትክኡ)
4. ካብ ረቢ ሱወ. መቐፊራ ምሕታት

“ምእንቲ ረቢ ኢሎ” እንታይ ማለት እዩ?

መብዛሕትኡ ግዜ ነዚ ኣበሃህላ ክንጥቀመላ እንከለና ትሕዝቶኣን ዕምቆታን ኣዕሪና ከይተረዳኣን እዩ። “ምእንቲ ረቢ ኢሎ ሳሚሕ ኣለኹ” ክንብል እንከለና ብመሰረቱ ካብ ልብና ዝመንጨወ ኮይኑ እንተግብሮ ክኸውን ኣለዎ። ከምዘይንገብሮ እንዳፈለጥና ነዚ ኣዓባይ ቃል ምባል ኣብ ቅድሚ ረቢ ሱወ. ከሕትተና ዝኸእል ተግባር ክኸውን ይኸእል እዩ። ኣብ ሱረት ኣል-ሳፍ ኣያ 2-3 (61:2-3) ዘይንገብሮ ነገር ክንብል ከምዘይብልና ብሰዒቡ መልክዕ የጠንቅቕና፡

[يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لِمَ تَقُوْلُوْنَ مَا لَا تَفْعَلُوْنَ (۲) كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ اَنْ تَقُوْلُوْا مَا لَا تَفْعَلُوْنَ (۳)]

መዓስ ኢና ይቅረ ክንሓትት ዘለና?

ጌጋ ወይ ንኸልኣት ከይበደልካ ይቅረ ምሕታት ኣድላይነት ኣለዎ ዶ?

ኣብ ገለ ኩነታት፡ ንምናልባት ኢልካ፡ ይቅረ ምሕታት ዝውቱር ኮይኑ ዝረኣየሉ ግዜታ ኣሎ። እዚ ድማ ካብ ንጽህና ዝተበገሰ ይቅረ ንሰለ ይቅረ ኢልካ ዝሕተት ዘሎ ክኸውን ይኸእል። ብመሰረቱ ግን ይቅረ ንምሕታት ኣገዳሲ ቅድመ-ኩነቱ ክሲ ወይ ድማ ዝገበርካዮ ጌጋ ወይ ሕማቕ ስምዒት ዝፈጥረልካ ናይ ገበን ስምዒት ክህሉ ኣለዎ። ናይዚ ትርጉም ድማ ብመሰረቱ እንድሕር ክሲ ዘየለ ወይ ድማ እዚ ጌጋ ገይረ ኢልካ ሕማቕ ስምዒት እንድሕር ዘይብልካ ይቅረ ምሕታት ኣድላይነት የብሉን ማለት እዩ። ስለዚ ናይ ይቅረ መበገሲ ወይ ካብ ካልኣት ክሲ ክቐርብ ኣለዎ ወይ ድማ ባዕላዊ ዝኾነ ሕማቕ ስምዒት ዝፈጠረ ኣብ ልዕሊ ካልኣት ዝተፈጸመ ጌጋ ወይ ማህሰይቲ ክህሉ ኣለዎ።

ከም ንኣብነት፡ ሓደ ሰብ ንኻልእ ሰብ -“ይቕረ በለን” ወይ ድማ “ሳሚሓን” ይብሎ - እቲ ካልኣይ ሰብ ድማ፡ “እንታይ ደኣ ጌርካን” ምስ በሎ እንድዲ ከይተፈለጠኒ በዲለካ ከይከውን” ኢሉ ምስ ዝምልሰ’ም እዚ ዝርርብ ኣብ ቅንዕና ዝተመርኮሰ ምስ ዝኸውን ይቕረ ምሕታት ኣድላይነት የብሉን። ኣብዚ ምስትውዓል ዘድልዮ ሕሚት ምክያድ፡ ባዕሉ ንኻልኣት ምብዳል ምዃኑ እዩ። ብተወሳኺ ክፍለጥ ዘለዎ እንተሎ ሕርቃን ሒዝካ ሙሳመሐ ክትሓትት ወይ ክትህብ ዝከኣል ከምዘይኮነ እዩ። ቕድመ-ኩነት ሓቀኛ ወይ ዘላቂ ሙሳመሐ ተደገሉ ዘሎ ሕርቃን ድሕሪ ምልጋስ ጥራሕ እዩ ከማላእ ዝኸእል።

ኩነታት ይቕረን ሕድገትን ስዒቡ ዘሎ እዩ፡

- ሙሳመሐ ምሃብን ምቕባልን ናብ ረቢ ሱ.ወ. ምምላስ ማለት እዩ።
- ሙሳመሐ መስርሕ እምበር ብሓንጎብ ዝፍጸም ተረኽቦ ኣይኮነን
- መሳመሐ ኣብ ዝኸነ ግዜን ኩሉ ግዜን ከካየድ ዘለዎ እዩ። ንውሱን እዋን ወይ ተረኽቦ ተጸቢካ ዝግበር ኣይኮነን።
- ሰብ ሙሳመሐ እንዳተተተካ እንከሎ እምቢ ምባል ዝድገፍ ተግባር ኣይኮነን።
- ሙሳመሐ ምሕታት ወይ ምሃብ ሓይሊ እምበር ድኽመት ኣይኮነን
- ኣቀዲምካ ሙሳመሐ ክህብ ኣይደልን እየ ኢልካ ንጉዳይ ምዕጻው ግጉይ ስጉምቲ እዩ።
- ከይተረዳዳእካን ንምንታይ ኢኻ ይቕረ ትብል ወይ ትህብ ከምዘለኻ ከይፈለጥካ ብታህዋኽ ይቕረ ምባል ዝድለ ውጽኢት ኣይህብን ይኸውን። መስርሕ ስለዝኸነ ብህድኣትን ብምስትውዓልን ከካየድ ኣለዎ።
- ከይተዳለና እንከለና ሙሳመሐ ንኸንህብ ወይ ንኸንቅበል ካብ ካልኣት ተጽዕኖ ይግበረልና ይኸውን። እዚ ምስ ዝኸውን ሓቀኛ ሙሳመሐ እየ ንምባል ኣሸጋሪ እዩ። ንኻልኣት ንምሕጻስ ኢልካ ዝተገበረ ክኸውን ስለዝኸእል ቀጻልነት ዘለዎ ሓቀኛ ሙሳመሐ ክኸውን ኣይከእልን እዩ። ኣብ ከምዚ ኩነታት ክኸውን ዘለዎ መልሲ ኣብ ናይ ሙሳመሐ ምሃብን ምቕባልን ኣድላይነት ዝተመርኮሰ ድሌት ምግላጽ እዩ። ንኸትሓሰበሉን ንኸትዳለወሉን ድማ ግዜ ምሕታት ጌጋ ኣይኮነን። ናይ ሙሳመሐ ምሃብን ምቕባልን ድሌት ግን ሓቀኛ ክኸውን ኣለዎ።
- ሙሳመሐ ኣብ ውሽጢ ኣእምሮ ብዝካየድ ውሳኔ ዝጅምር እዩ። ስምዒታዊ ይቕረ ምባል ስዒቡ ዝመጽእ እዩ።

ኩነታት ይቕረን ሕድገትን ስዒቡ ዘሎ ግን ኣይኮነን፡

- ይቕረ ኢልና ንኻልኣት ካብ ሓላፍነቶምን ተግባራቶምን ነጻ ስዒድናዮም ማለት ኣይኮነን። እዚ ግን ሙሳመሐ ካብ ምሃብ ክዕንቅፈና የብሉን።
- ሙሳመሐ ምሃብ ማለት ዝተገበረ ጌጋ ወይ በደል ንኸድገም ፍቓድ ምሃብ ኣይኮነን።
- ሙሳመሐ ምሃብ ማለት ተገይሩ ንዝነበረ ጌጋ ወይ ንዝተፈጸመ በደል ተቐቢልካዮ ማለት ኣይኮነን።
- ሙሳመሐ ምሃብ ማለት ዝነበረ ዕርክነት ወይ ምሕዝነት ልክዕ ከም ቀደሙ ተመሊሱ ማለት ኣይኮነን። መስርሕ ስለዝኸነ ንኸምዕብል ግዜ ዘድልዮ እዩ።
- ሙሳመሐ ምሃብ ማለት ምርሳዕ ማለት ኣይኮነን። ድሕሪ ሙሳመሐ ብሕሚት መልክዕ ወይ ብኻልእ ኣሉታዊ ኣገባብ ክንገር የብሉን።
- ሙሳመሐ ቕድመ-ኩነት ጌርካ ዝግበር ኣይኮነን። እዝን እዝን እንድሕር ጌርካ ክሳምሕ ኢየ ምባል ቅቡል ኣይኮነን።
- ሙሳመሐ ዘይፍትሓዊ ኮይኑ ይስማዕ ይኸውን። ምኽንያቱ ተበዲልካ እንከለኻ ሊላህ ኢልካ ሕድገት ክግበር ስለዝከኣል እዩ።
- ሙሳመሐ ንኻልኣት ሰባት ንምቕያር ኢልካ ዝካየድ ኣይኮነን።
- ሙሳመሐ ምሃብ ማለት እምነት ምሃብ ማለት ኣይኮነን። ሙሳመሕ ንኹሉ ዝወሃብ ኮይኑ እምነት ግን ንዝግብኡን እትኣምኖን ዝወሃብ እዩ።

ሕብረተሰባዊ ይቕረን ሕድገትን

ብቃልና ጥራሕ ኣቢልና ንኻልኣት ይቕረ ወይ ሳሚሓ ክንብል እንከለና፡ ናይ ግድን ኣይኮነን ሓቀኛ ይቕረ ኮይኑ ሕድገት ተገይሩ ኣሎ ክንብል። መብዛሕትኡ ግዜ “ይቕረ ኢለ ኣለኹ” ወይ ድማ “ሳሚሓ ኣለኹ” ክንብል እንከለና ሕብረተሰባዊ ትጽቢት ስለዘሎ ኮይኑ፡ ተረኺቡ ዘሎ ንምህድኡ ወይ ድማ ንግዜኡ “ደሓን” ኢልካ ንኻልእ ግዜ ንምጽንዑ እዩ። ጉዳይ ተረሲዑ ወይ ድማ ምኽሳስ ጠጠው ኢሉ ማለት-ውን ከይከውን ይኸእል እዩ።

ምስ ይቕረን ሕድገትን ዝተተሓሓዘ ናብ ሓቀኛ ይቕረን ሕድገትን ንምብጻሕ ሕብረተሰባዊ ባህልን ልምድን ኣሎ። ቕድመ-ኩነት ናይዚ ድማ ዝርርብን ምርድዳእን ኮይኑ ይቕረ ንስለ ይቕረ ተገይሩ ሓቀኛን ቀጻልነት ዘለዎን ሕድገት ክኸውን ኣይከእልን እዩ። ናብ ሓቀኛ ሙሳመሐ ንምብጻሕ ስዒብን ዘለዎ መድረኻት ምስጋር ኣድላይነት ኣለዎ።

1. እቲ ቀዳማይ መድረኽ፡ ምኽሳስ እዩ። ተበዳሊ ንበዳሊ ይኸሰ። ዝርርብን ምርድዳእን ይጅምር። ቀሪቡ ዘሎ ክሲ ሓቅነት ኣለዎ ዶ የብሉን ይንጸር።
2. ካልኣይ መድረኽ፡ በዲሉ ዘሎ ሰብ ንበደሉ ይቕበል (ክሲ ተቐባልነት ምስ ዘይረከብ ጽልእን ምስሕሓብን ናይ ምቕጻል ባይታ ክፋት ይኸውን። ኣብ ስዒቡ ዘሎ ሳልሳይ መድረኽ-ውን ክስገር ኣይከእልን)
3. ሳልሳይ መድረኽ፡ በዲሉ ዘሎ ሰብ ጣዕሳ ብምርኣይ ይቕረብ ይሓትት
4. ራብዓይ መድረኽ፡ በዲሉ ዘሎ ሰብ ንበደሉ ከመዓራሪ ይፍትን
5. ሕድገት ይግበር (ሙሳመሐ ተቐባልነት ይረከብ)

ይቕረን ሕድገትን አብ መንጎ ውልቀሰባት ጥራሕ ዝረአ ዘይኮነስ ብዝተፈላለዩ መልኮችን ኣገባባትን ኣብ መንጎ ሃገራት፣ ማሕበራት፣ ውድባት ወይ ድማ፣ ስድራቤታት ወይ ድማ ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ህዝባዊ ምትእኽኻባት ዝኣመሰሉ ምሕዝነት ንምፍጣር ወይ ድማ ንቕድሚት ንምስጓም ኢልካ ክግበር ዝኸእል'ውን እዩ። እዚ ኮይኑ ማለት ግን ታሪኽ ወይ ድማ ዝተፈጸመ ግፍዒ ወይ በደል ይርሳዕ ማለት ኣይኮነን እንታይ ደኣ ከም ቅርሕንቲ ኮይኑ ንኻልኣት ሃጻፋት ኩነታት ንኸይፍጠር ወይ ድማ ይቕረን ሕድገትን ብምግባር ልዑል ዝኾነ ዕላማን ርክብን ንምዕዋት እዩ።

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا [
 لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ]